

рекомендації щодо її покращення: подолання територіальних невідповідностей мережі медичних закладів у сільській місцевості через зменшення історичного відставання забезпеченості сільського населення якісно рівноцінними з мешканцями міст обсягами медико-санітарної допомоги, оптимальна територіальна організація сфери охорони здоров'я Львівської області повинна виключати повторення під час надання медичної допомоги населенню певних територій, усунення обмежень у просторовій доступності чи при урахуванні пішохідної та транспортної доступності, впровадження у міських поселеннях інституту лікаря загальної практики, здійснити раціональне розміщення ФАПів на території області, покращити укомплектованість закладів ПМСД (ФАПів та СЛА) лікарями та середнім медичним персоналом, здійснити розширення мережі протитуберкульозних спеціалізованих закладів, самостійних пологових будинків та дитячих закладів.

Література

1. Баркова Г.А. Територіальна організація медичної системи Харківської області та шляхи її вдосконалення. Автореф. дис. канд. г. н. К., КНУ ім. Т.Шевченка, 2007. - 18с.
2. Львівська медицина'2006. «ПОЛП», Львів, 2006.-166с.
3. Мартусенко І.В. Проблеми територіальної організації медичного комплексу адміністративної області. Матеріали всеукр. наук. конф. «Географічні проблеми розвитку продуктивних сил України». К. 2007.- С.79-81.
4. Статистичний довідник показників стану здоров'я населення та діяльності лікувально-профілактичних закладів Львівської області за 2007 рік / під заг. ред. І. Герича. - МОЗ, уп-ня охорони здоров'я ЛОДА. - Львів. - 2008. - 218 с.

Summary:

Podvirna H. PROBLEMS AND DIRECTIONS OF IMPROVEMENT OF THE TERRITORIAL ORGANIZATION BY MEDICAL SPHERE OF AREAS (ON AN EXAMPLE OF THE LVIV REGION).

The problems of functioning of the Lviv regional medical sphere are shown in article. The author investigates problems of territorial organization by medical sphere of this region therefore directions are submitted of improvement of territorial organization of the Lviv regional medical sphere. The feasible forecast of functioning of the Lviv regional medical sphere for 2010.

Надійшла 23.03.2009р.

УДК 338.43(477.82)

Наталія СЕК

РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

Постановка проблеми. Волинська область – аграрний регіон. Сільське господарство є однією із основних галузей економіки Волині. У сільському господарстві області створюється третина валової доданої вартості усіх галузей економіки регіону. Цьому сприяли відповідні природні умови та ресурси: рівнинний рельєф території, теплий помірно-континентальний клімат з достатньою кількістю тепла і вологи, родючі ґрунти (чорноземи на півдні та дерново-підзолисті у північній частині), густа мережа річок та озер і т. д. [2, 148].

Проте в першу чергу розвиток сільського господарства регіону залежить від його земельно-ресурсного потенціалу. Земля тут виступає як предмет праці та засіб виробництва, за допомогою якого людина вирощує необхідні їй культурні рослини. Відповідно, земельні ресурси вважають головним засобом виробництва у сільському господарстві та основою його розвитку.

Разом з тим сільське господарство значно впливає на використання земельних ресурсів, на стан земельних угідь, кількісні та якісні показники ґрунту і т.д. Тому на сьогодні дуже важливим є дослідження розвитку сільського господарства Волині та його вплив на земельні ресурси області.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням особливостей розвитку сільського господарства Волині займаються дослідники та науковці Волинського інституту агропромислового виробництва. Результати досліджень про розвиток галузей сільського господарства та сфери обслуговування у АПК регіону представлені у працях В.С. Корчун, П.В. Луцишина, О.П. Самохвал та інших [3]. Характеристика АПК Волинської області, оцінка обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, аналіз розвитку різних форм господарювання висвітлені у роботах В.М. Заремби [5]. У надбаннях В.І. Павлюка та Л.В. Савоша представлені розбудова та стратегія розвитку приватного сектору в аграрній сфері області [5]. Проте все ще недостатньо дослідженими залишаються питання пов'язані із вивченням впливу рівня розвитку сільського господарства на земельні ресурси даного регіону.

Постановка завдання. Мета дослідження – розглянути сучасний стан розвитку сільського господарства у Волинській області та визначити його вплив на використання земельних ресурсів даного регіону.

Основні завдання дослідження – вивчити та проаналізувати розвиток сільського господарства у Волинській області; дослідити його вплив на формування та використання земельно-ресурсного потенціалу регіону.

Виклад основного матеріалу. Значна територія Волині піддається інтенсивному сільськогосподарському обробітку. Розораність території складає приблизно 34%.

Основу структури сільськогосподарського виробництва Волинської області становлять тваринництво – 52% та рослинництво – 48%. Найбільш вигідними з економічної точки зору в регіоні є виробництво зерна, овочів, молока та молочних продуктів.

В загальному на території області виділяють три основних типи зональної спеціалізації сільського господарства. Так, у північній частині регіону (Камінь-Каширський, Любешівський, Любомльський, Маневицький, Рагнівський, Старовижівський та Шацький райони) знаходиться тваринницько-льонарсько-картоплярська сільськогосподарська зона, у центральній частині (Ківерцівський, Ковельський, Рожищенський та Турійський райони) – тваринницько-льонарсько-бурякосіюча зона, а у південній частині (Володимир-Волинський, Горохівський, Іваничівський, Локачинський та Луцький райони) – зерно-тваринницько-бурякосіюча [7, 11]. Крім того на Волині значного поширення набув приміський тип розвитку сільського господарства, особливо біля м. Луцьк та м. Ковель. Найбільш розвинене тут овочівництво, м'ясо-молочне господарство, птахівництво та садівництво.

Площа сільськогосподарських угідь в усіх категоріях господарств області складає 1052,2 тис. га, з них рілля – 674,9 тис. га, сіножаті – 158,7 тис. га та пасовища – 207,2 тис. га (табл. 1).

В результаті реформування 416 колективних сільськогосподарських підприємств у Волинській області було створено 463 агроформування (на приватній власності на землю та майно) [1]. На сьогодні в регіоні зареєстровано 148 виробничих сільськогосподарських кооперативів, 78 господарських товариств із обмеженою відповідальністю, 56 сільськогосподарських приватних підприємств, а також 867 фермерських господарств. Крім того, в області функціонує 169,5 тис. особистих селянських господарств.

Отже, за даними Головного управління агропромислового розвитку облдержадміністрації Волинської області у регіоні станом на 1 січня 2008 року зареєстровано 867 фермерських господарств, що складає близько 2,0 % фермерських господарств, зареєстрованих в Україні. Впродовж 2007 року в регіоні було створено 63 фермерських господарств і ліквідовано 35. За темпами збільшення кількості фермерських господарств перше місце займає Горохівський район, де впродовж 2003-2008 рр. кількість фермерських господарств збільшилась в 2,5 рази (із 49 до 123) [1].

Станом на 01.01.2008 р. найбільша кількість фермерських господарств знаходиться у Горохівському, Луцькому, Ковельському, Володимир-Волинському та Локачинському районах, а найменша – у Шацькому та Маневицькому (лише по три господарства в кожному)

районах.

Таблиця 1

**Розподіл земельної площі та сільськогосподарських угідь області
(дані на 01.01.2007 р., тис. га)**

	Загальна площа земель	Сільсько- господарські угіддя	В тому числі		
			рілля	сіножаті	пасовища
Землі сільськогосподарських підприємств	280,3	264,8	215,3	23,0	25,8
з них фермерських господарств	38,9	37,7	34,0	1,9	1,8
Землі громадян	606,5	591,4	395,1	90,6	96,3
Землі користувачів інших категорій	539,5	15,8	5,9	8,4	1,2
Землі запасу та землі не надані у власність і постійне користування	588,4	180,2	58,6	36,7	83,9
Всього земель	2014,4	1052,2	674,9	158,7	207,2

* за даними управління земельних ресурсів у Волинській області

Також у 2007 році збільшились площі земельних ділянок, які перебувають у власності та користуванні фермерських господарств. Так, площа сільськогосподарських угідь збільшилась на 6154 га, а площа ріллі – на 5414 га.

Щодо середнього розміру фермерських господарств, то лідируючу позицію в області утримує Турійський район (218,0 га сільськогосподарських угідь, 191,3 га ріллі).

В загальному по області на одне господарство в середньому припадає 43,5 га сільськогосподарських угідь, в тому числі 39 га ріллі.

Найбільша кількість особистих селянських господарств знаходиться у Луцькому, Камінь-Каширському, Горохівському та Маневицькому районах, а найменша – у Шацькому, Турійському та Локачинському районах [4, 4].

У власності та користуванні особистих селянських господарств знаходяться 362,2 тис. га сільськогосподарських угідь, в тому числі 263,9 тис. га ріллі.

За останні роки у регіоні спостерігається зростання обсягів виробництва сільськогосподарської продукції (рис. 1).

Так, у 2007 році обсяги виробництва продукції сільського господарства в усіх господарствах Волинської області склали 2903,3 млн. грн. (в порівняльних цінах 2005 року). В порівнянні з 2006 роком спостерігається приріст виробництва продукції сільського господарства на 3,1%, в тому числі сільськогосподарськими підприємствами на 8,5%.

В особистих селянських господарствах обсяги виробництва сільськогосподарської продукції у порівняльних цінах 2005 року становили 2226,8 млн. грн., що на 41,4 млн. грн. більше, ніж у минулому році [6, 111]. У структурі усіх сільськогосподарських виробників області це складає 76,7%. Особисті господарства населення являються основними виробниками молока, овочів та яєць.

В загальному обсязі валової продукції сільського господарства України питома вага Волинської області становить близько 3,3%. Крім того, вона займає 3 місце в державі за обсягами виробництва даної продукції на одного жителя [6, 33].

За 2007 рік сільськогосподарські товаровиробники області отримали із Державного бюджету 96,4 млн. грн. фінансової підтримки, зокрема: на підтримку галузі тваринництва – 62,6 млн. грн., галузі рослинництва – 11,8 млн. грн.. З обласного бюджету аграрні підприємства Волині отримали 1215,6 тис. грн.[1].

Завдяки цьому рівень збитковості основних видів продукції сільського господарства у сільськогосподарських підприємствах зменшився. У 2007 році цей показник становив -0,6%, тоді як у минулому році – -8,7%. Рівень збитковості продукції тваринництва зменшився

майже в два рази, а продукція рослинництва, взагалі, стала рентабельною (+11,7%) [6, 119].

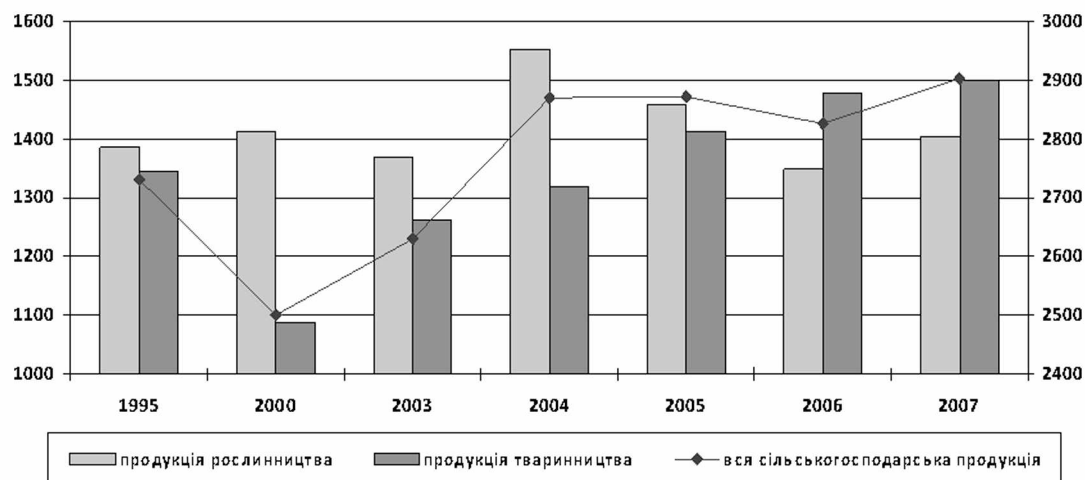

Рис. 1 Виробництво валової продукції сільського господарства (в порівняльних цінах 2005 року, млн. грн.)

* за даними Головного управління агропромислового розвитку облдержадміністрації Волинської області

Рослинництво є основною галуззю сільського господарства Волинської області та однією з провідних ланок усього агропромислового комплексу. Розвиток саме цієї галузі найбільше впливає на формування та використання земельних ресурсів і водночас напряму залежить від них.

На Волині найбільшого розвитку рослинництво набуло у лісостеповій (південній) частині. Цьому сприяли, перш за все, відповідні природні умови та ресурси.

У 2007 році обсяг валової продукції рослинництва становив 1403,7 млн. грн. Тоді як у 2003 році цей показник становив 1367,9 млн. грн., а у 2000 році – 1413,1 млн. грн. [6, 111].

Щодо структури посівних площ, то вона також зазнала деяких змін і у 2007 році становила 496,7 тис. га, що на 14 тис. га менше, як у попередньому році та на 78 тис. га менше, як у 2000 році. У 2007 році посівна площа зернових культур області усіх господарств складала 260,4 тис. га (в тому числі 149,1 тис. га озимих та 111,3 тис. га ярих культур), кормових культур – 126,2 тис. га, картоплі та овочевих культур – 78,6 тис. га, технічних культур – 31,5 тис. га (рис. 2.4).

В тому числі у сільськогосподарських підприємствах було посіяно 143,0 тис. га зернових, 15,6 тис. га технічних, 61,9 кормових, 1,7 тис. га картоплі та овочевих культур.

За останні роки в сільськогосподарських підприємствах області значно зменшилась посівна площа. Так, у порівнянні з 2000 роком її площа скоротилась на 154,4 тис. га (40%), а у порівнянні з 1995 роком – на 331,3 тис. га (59%). Особливо значного скорочення зазнали посівні площі зернових та технічних культур.

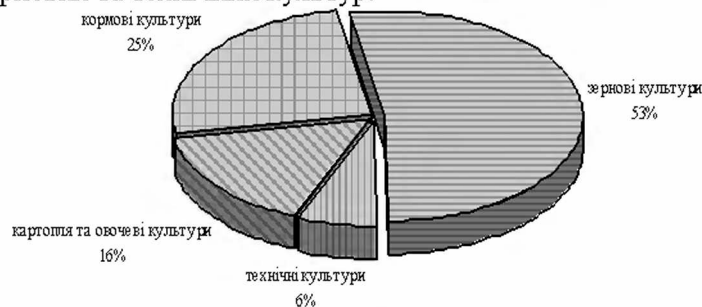

Рис. 2 Структура посівних площ Волинської області у 2007 році

* за даними управління земельних ресурсів у Волинській області

За останні роки в сільськогосподарських підприємствах області значно зменшилась посівна площа. Так, у порівнянні з 2000 роком її площа скоротилась на 154,4 тис. га (40%), а у порівнянні з 1995 роком – на 331,3 тис. га (59%). Особливо значного скорочення зазнали посівні площі зернових та технічних культур.

Проте одночасно збільшуються площі, зайняті під посівами у господарствах населення та фермерських господарствах. У порівнянні з 2000 роком посівна площа господарств населення збільшилась на 90,4 тис. га (47%), а в порівнянні з 1995 роком – на 147,1 тис. га (110%), тобто більше як в два рази. Серед сільськогосподарських культур у господарствах населення переважають зернові культури (46,2%) та картопля (23,5%), далі йдуть кормові (19,9%), технічні (6,7%) і овочеві культури (3,7%).

Майже на 20 тис. га (у порівнянні з 2000 роком) збільшилась посівна площа фермерських господарств Волині та у 2007 році становила 29,1 тис. га. У структурі посівних площ тут переважають зернові культури, які займають 21,1 тис. га, що становить 75% [6, 121-122].

За даними Головного управління агропромислового розвитку облдержадміністрації Волинської області валове виробництво зерна у господарствах Волині складає 571 тис. тонн у заліковій вазі, що на 46,6 тис. тонн більше, ніж у 2006 році. До 2006 року урожайність зернових культур по області постійно скорочувалась. Проте у 2007 році цей показник збільшився і склав 22,7 ц/га, що на 6% більше, ніж у 2006 році, та на 17% більше, ніж у 2000.

В усіх категоріях господарств регіону за 2007 рік було накопано 750 тис. тонн цукрових буряків, урожайність яких становила 279 ц/га, а у сільськогосподарських підприємствах – 323 ц/га. З кожним роком урожайність цукрових буряків збільшується, особливо у фермерських господарствах. Так, в порівнянні з 2000 роком вона збільшилась майже на 56%. На цукрові заводи з початку сезону 2007 року надійшло в цілому 1130 тис. тонн цукросировини, перероблено 988 тис. тонн, вироблено 113,5 тис. тонн цукру, що на 11,5 тис. тонн більше, ніж за цей період у минулому році.

Картоплі зібрано 899,2 тис. тонн, що на 5,4% більше, ніж у 2006 році. Урожайність картоплі також збільшується. Валовий збір овочів складає 276,2 тис. тонн, порівняно з минулим роком 125%, урожайність їх вища на 21% [1].

Галузь тваринництва є однією із складових агропромислового комплексу Волинської області. У цій галузі в останні роки спостерігається помітний приріст обсягів виробництва. У 2007 році цей показник становив 1499,6 млн. грн., що на 38% більше, ніж у 2000 році. Найбільший обсяг виробництва продукції тваринництва припадає на сільськогосподарські підприємства [6, 136].

На 1 липня 2008 року в усіх категоріях господарств Волинської області утримувалось 251,0 тис. голів ВРХ (в тому числі 144,4 тис. корів), 346,3 тис. свиней, 17,6 тис. овець та кіз і 6,9 млн. голів птиці. поголів'я птиці в господарствах регіону зросло на 787 тис., що в 1,5 рази більше, як у минулому році [1].

Значно зросло поголів'я худоби та птиці у фермерських господарствах регіону. За період з 2000-2007 роки поголів'я ВРХ зросло на 4783 голів (87,5%), в тому числі корів – на 2069 голів (85%), свиней – на 16206 голів (95%), овець та кіз – на 235 голів (67%), а птиці зменшилось на 2834 голів (65%) [6, 136].

За 2007 рік всіма категоріями господарств Волині було вироблено 78,3 тис. тонн м'яса в забійній вазі, 509,1 тис. тонн молока, 189,9 млн. штук яєць. В порівнянні з 2006 роком виробництво м'яса збільшилось на 12,9%. І вже за I півріччя 2008 року було вироблено 53,4 тис. тонн м'яса в живій вазі, 223,2 тис. тонн молока, 114,1 млн. штук яєць [1].

У 2007 році сільськогосподарськими підприємствами регіону було вирошено 44,4 тис. тонн худоби та птиці, що на 18,5% більше, ніж у минулому році, з них птиця складає 28,5 тис. тонн або 64,3%. Господарства реалізували на забій 46,5 тис. тонн худоби та птиці в живій вазі, надоїли 79,8 тис. тонн молока, отримали 16,3 млн. штук яєць. Порівняно з

попереднім роком збільшилось виробництво м'яса на 28,5%. Також зріс середній надій молока на одну корову на 24 кг і становить 2767 кг [1].

Найбільшу частку у виробництво молока вносять сільськогосподарські підприємства Луцького та Горохівського районів, у яких виробляється 50% загальнообласного обсягу молока.

На фермах сільськогосподарських підприємств "Дружба", "Городище", ВАТ "Луцьке РТП" Луцького та ім. Івана Франка, ім. Шевченка Горохівського районів проводиться модернізація виробництва. Тут вводять у дію сучасні технології і обладнання (встановлюються сучасні доїльні зали швейцарської та німецької фірм), що сприятиме підвищенню продуктивності та подальшому розвитку галузі тваринництва [1].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, враховуючи результати проведеної роботи, можна зробити висновок, що у Волинській області досить добре розвинений агропромисловий комплекс. З кожним роком в регіоні зростає виробництво валової продукції сільського господарства, особливо галузі тваринництва. Це пояснюється в першу чергу тим, що на Волині вживаються заходи щодо залучення інвестицій у розвиток даної галузі. Також в області постійно зростає кількість особистих селянських та фермерських господарств, у яких порівняно ефективно використовуються земельні угіддя, вчасно обробляються посівні площі та вносяться органічні та мінеральні добрива, що сприяє підвищенню врожайності сільськогосподарських культур та розвитку сільського господарства в цілому.

В майбутньому передбачається більш детальне вивчення сільського господарства Волинської області та дослідження його впливу на використання земельних ресурсів регіону. А також виявлення та характеристика інших соціально-економічних та природно-екологічних факторів та чинників формування земельно-ресурсного потенціалу Волині.

Література

1. Волинська обласна державна адміністрація. Головне управління агропромислового розвитку. – <http://www.voladm.gov.ua/struct.php?id=99>
2. Волинь / Українське наукове товариство геральдики і вексилології, Ін-т біографічних досліджень. – К.: Поліграфкнига, 2006. – 318 ст. – (Новітня історія України).
3. Єврорегіон Буг: Волинська область / За ред.. Б. П. Клімчука, П. В. Луцишина, В. Й. Лажніка. – Луцьк: Ред.-внд. відд. Волин. Ун-ту., 1997 – 448 ст.
4. Книш О. Програма розвитку особистих селянських господарств // Волинь. – 2005. – 27 грудня. – С. 4.
5. Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції. Серія: «Природокористування та ресурсозбереження». Випуск VII: Збірник наукових праць. – Луцьк: Надстир'я, 2001. – 108 ст.
6. Статистичний щорічник Волинь – 2007 / Гол. управління статистики у Вол. обл. – Луцьк, 2008. – 558 ст.
7. Шевчук М. Й. Ґрунти Волинської області. – Луцьк, 1999. – 171 ст.

Summary:

Natalia Sek. DEVELOPMENT OF AGRICULTURE OF THE VOLYNSK REGION AND ITS INFLUENCE ON USE OF GROUND RESOURCES.

The modern condition of development of agriculture at the Volynsk region is analyzed and its influence on use of ground resources of this region is defined.

Key words: agriculture, agricultural land, gross production, ground resources.

Надійшла 23.03.2009р.